

PREDNOSTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (Ukarna 1. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.00, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo tujino celoletno K 30.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Tejemna upravnštvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Štev. 376. **V Ljubljani, v petek dne 6. septembra 1912.** **Leto II.**

Razkošje in revščina.

Različna je pač usoda, ki spremlja ljudi na poti njihovega življenja, tako različna, da mora človek čisto izgubiti vsako vero v pravičnost in vse, kar je z njo v zvezi. Neenaki se rodimo, neenako je naše življenje in neenaka je naša ločitev s tega sveta. Težko, mučno in neprijetno je življenje, ki spremlja veliko večino človeštva do groba; za te mase človeštva pomeni življenje samo delo z vsemi neprijetnostmi, brez veselja, brez uživanja. Je pa velika manjšina ljudi, katere spremlja smehljajoče izobilje, in njihovo življenje je uživanje od rojstva do groba. Vse neprijetnosti in trpljenje, ki jih dolete, so le posledice preobilenega in nepremišljenega uživanja, dočim je trpljenje nerazdružljiva dedščina za pretežno večino ljudi.

V New-Yorku se je pred nekaj dni rodil potomec onemu Astorju, ki ga je doletela usoda »Titanica«. Kakor v oporoki določeno, bo novi zemljini deležen ogromnega bogastva treh milijonov dolarjev; življenje mu ne bo delalo prav nobene preglavice. In kakor se za take »odlične potence spodobi«, se novi Astor ziblje v zibel, vredni 10.000 dolarjev. Zdravnikov in strelčnic ima toliko, da ena drugi napoto delajo. Takoj po rojstvu ga je obiskala cela četa častniških poročalcev, ki so ga natanko popisali, fotografirali na vse mogoče načine. Njegovo življenje se je torej pričelo z vsemi možnimi in znanimi ceremonijami in s prav kraljevsko glorio.

Poglejmo pa sedaj na milijone delavskih žen in mater. Oziroma se iz najrazkošnejše opremljene palače Astorjev v borne koče delavskih družin, na skrajno siromašne barake trpinov — rudarjev kjer se dan na dan rodi na tisoče proletarskih detet, kjer zdihujejo v zapuščenosti brez najpotrebnejše postrežbe delavske žene, ki so ravno tako matere in njihovo materinstvo ravno toliko vredno kakor materinstvo kospa Astorjeve.

Sicer je nemogoče preskrbeti za vse tako razkošje, kakoršnega uživa potomec Astorjev, a da se za vse preskrbeti ugodno in človeku primerno in dostojno življenje. Oni sijaj in nepotrebni luksus, katerega ima manjšina človeške družbe preveč, tisti mora priti v koče trpečih proletarcev, njihovih družin, bogastvo mora priti med vse ljudi in trpljenje in pomanjkanje bo izginilo s sveta.

Delavci, možje, trpin! Na vas je ležeče ali naj vaše žene in matere vaših otrok še naprej ostanejo sužnje vaše nezavednosti ter prenašajo brezmejno gorje, katero jim nalaga njihova socialna naloga, v zapuščenosti in skrajno pomanjkanju; ali naj vi in vaši otroci še naprej živijo največji bedi samo zato, da se ne peščica nenasičnih kapitalistov potaplja v brezmejnem razkošju. Ali se ne čutite sokrive pri tem krivičnem početju, ako vse to prenašate mirno in brez ugovora, ali se morda celo pomirite za kapitalističnimi strankami, ki so edino odgovorne za krivični družabni red, ko imate moč in pravico spremeniti sedanji svoj položaj, ako le hočete. Treba se je otresti le tistih vašo dušo morečih predsodkov, stopiti v vrsto zavednih delavcev v socialistično stranko, ki hoče odpraviti iz sedanje družbe revščino in pomanjkanje — zraven pa tudi razkošje.

A. K. GREEN: Sosedov dom.

(Dalje.)

Naglasa teh besed sem se domislila še pozneje; zdaj pa me je presenetilo nekaj drugega — strežnica je vzdihnila ali pa se oddehnila in njen glas, kakor da bi izražal olehčanje. Obrnila sem se, da mi je ostala ženska v obeh, in nadaljevala:

— Ko je gospod stopil iz hiše, je z urnimi koraki odhitel.

— Tako, tako! — je mrmral detektiv. Pri pogledu se je v pobral kos razbitega porcelana. Med tem sem motrila obraz strežnice; mnogovrstne občutke je izražal, ki si jih nisem znala razložiti.

Tudi detektiv je opazil vse to; obrnil se je k njej ogledujoč neprenehoma čepinjo v svoji roki: — Ali se vrne rodbina in ste zato hoteli pospraviti?

Žena je opazila, da obrača nase pozornost vseh; spretno je pritajila svojo razburjenost in odgovorila z zgovornimi besedami, ki so nas vse osupnile: — Vsak dan jih pričakujejo. Šele včeraj sem izvedela — mislim, da je bilo včeraj. Ne, predvčerajšnjim je gospod Franklin — najstarejši sin, brhek gospod — da, ta mi je pisal, da naj pospravim po hiši. Že prej večkrat sem pospravljala. Od hišnega oskrbnika sem dobila ključ stanskih duri, pa sem prišla sem. Včeraj sem ves božji dan delala tukaj, pomila sem tla in prah pobrisala. Danes sem namestila priti navsezgodaj, pa mi je obšel mož. Šla sem najprvo v lekarno in poldne je bilo, ko sem dospela sem. Ta gospa je stala pred mišo s stražnikom. Vzela sta mi ključ, policaj je odklenil duri, in z njim sem šla v hišo, po vseh sobah, in dospel je v to sobo.

Tako se je razburila, da so postale njene besede nerazumljive. Končno je umolknila in si

Položaj in boj stavbinskih delavcev v Bosni.

Za presojo delavskega gibanja v Hercegovini in za oceno okoliščin, v katerih žive in delujejo delavske organizacije, je najpoučnejša zgodovina organizacije stavbinskih delavcev. Le-ti so si prvi — leta 1904. — ustanovili svojo razredno socialistično organizacijo; vzrokov za to je več, glavni pa je ta, da je v stavbinski stroki največ delavcev iz tujine, od koder so prinesli s seboj organizacijsko misel.

Pojem stavbinskih delavcev obsega zidarje, tesarje, klesarje in dninarje, ki delajo na stavbah. Po površnem računu je v Bosni in Hercegovini zaposlenih danes okrog 3000 stavbinskih delavcev: v Sarajevu do 750, ostali v drugih mestih dežele. Organiziranih je v Sarajevu 550, na deželi 250; neorganiziranih je v Sarajevu 200, ostali so na deželi. Od organiziranih je 550 zidarjev, 100 tesarjev, 30 klesarjev, 120 težakov. Po poročilu Splošne Delavske Zveze od leta 1910, je bilo v Bosni in Hercegovini zaposlenih 2015 stavbinskih delavcev in od teh jih je bilo organiziranih 779.

Poglejmo, kaj je organizacija storila za izboljšanje svojih članov in stavbinskega delavstva sploh. Delovne pogodbe med delodajalci in delavci obstojajo samo v Sarajevu in v Banjaluki. Leta 1910, ko je organizacija stavbinskih delavcev vodila največjo svojo stavko, so vse firme — izimši Janescha in Schella — podpisale delovno pogodbo. Danes lahko rečemo, da je pogodbo podpisala polovica tvrdk in da se ga vse drže, dočim se tarif v Banjaluki krši. Delovni čas v Sarajevu je 9 ur, dočim je bil po izvestju Glavne Delavske Zveze povprečen delovni čas pred petimi leti 12 in pol ur, a leta 1910 le 9 in pol ur. Za skrajšanje delovnega časa je organizacija prav uspešno nastopala, kakor kažejo lepi rezultati. — Medse so danes take: v Sarajevu je minimalna mezda za izučene delavce 5 K, srednja 6 K in največja 7 K na dan, na deželi je najmanjša mezda 3 K 60 vin., srednja 5 K, največja 6 K na dan. Po izvestju G. D. Z. za leto 1910 je bila povprečna dnevna mezda za stavbinske delavce na deželi pred petimi leti 3 K 90 vin., a leta 1910 5 K 95 vin.

Tudi te številke izpričujejo sijajne uspehe organizacije za delavstvo. Organizacija je za svoje člane storila vse, kar je le mogla; da se pa stvarna mezda in dejanski položaj stavbinskih — kakor tudi ostalih delavcev — ni mnogo zvišal in poboljšal, je kriva raščoča draginja živila in stanovanja.

Stavbinskemu delavcu pa je predvsem računati z eno okoliščino: da polovico ali pa vsaj štiri mesece v letu ne dela, ker traja sezona samo toliko časa, dokler je lepo vreme za delo na prostem. Vsled tega je dejanski zaslužek neprimerno manjši kot ga prikazujejo številke. In če bi izračunali, koliko zasluži stavbinski delavec povprečno vsak dan v letu, težko da bi se pokazal znesek nad 3 K.

Organizacija, ki se imenuje »Zveza stavbinskih delavcev« je precej močna. Kako težko je organizacijsko delovanje med stavbinskimi delavci, kaže dejstvo, da prihajajo delavci na delo večinoma iz tujine ob sezoni in da po zimi odhajajo, in da vlada med njimi pestrna narodna raznolikost. Narodnostno sliko nam najbolje podaja razvrstitev organiziranih stavbinskih

delavcev. Po narodnosti je 350 Srbov in Hrvatov, 160 Slovencev, 60 Madjarov, 60 Nemcev, 100 Italijanov, 15 Čehov in 50 drugih narodnosti. Kulturno delo je ob tej raznolikosti zelo oteženo; vršiti se mora ne glede na velike težave.

Iz navedenega izhajajo v glavnem dve dolžnosti za stavbinske delavce; prvič da po številu ojačijo svojo organizacijo ter jo usposobijo za najuspešnejšo borbo na korist vseh delavcev te stroke, in drugič da ohranijo to, kar imajo danes, z izobrazbo svojih članov, s socialistično vzgojo.

Stavbinski delavci imajo mnogo vzrokov, da čuvajo na svojo organizacijo; v kratki dobi svojega obstanka je pokazala, da je kos svoji težki nalogi in da more v tem pravcu še mnogo učiniti; bojišče, na katerem se razvija pravda med delom in med kapitalom, je široko in prostrano. Stavbinski delavci morajo računati s tem, da jih v bodočnosti čakajo težki boji kakor tudi vse ostalo delavstvo. Ni izključeno, da se prav v kratkem ponovi leto 1910, ko so stavbinski delavci le s pomočjo vsega ostalega delavstva izvajali veliki zmago. Treba je zatorej organizacije kar najbolje pripraviti, da bodo dobre za obrambo in jake za napad, da se ne bodo bale ne boga ne hudiča.

Tudi delavci drugih strok prav izdatno lahko pomagajo in sodelujejo pri organiziranju neorganiziranih delavcev. Mnogo je slučajev, da stanuje neorganiziran stavbinski delavec z organiziranim delavcem druge stroke. Dolžnost poslednjega je, da dovede neorganiziranega v organizacijo.

Glavna naloga pa bo, da se razširi in zgosti tudi organizacija na deželi, zakaj odstotek organiziranih stavbinskih delavcev na deželi je vse premajhen.

Na čelu stavbinske zveze stoji danes energičen in delaven odbor, ki se neumorno trudi, da dvigne Zvezo čim višje; v tem žilavem delu ga morajo podpirati vsi člani, katerim je delo namenjeno. Kedar bodo vse organizacije močne in urejene, bo bosansko delavstvo stopalo od uspeha do uspeha; za vse delavsko gibanje pa je velikega pomena trdna organizacija stavbinskih delavcev.

Stavbinskim delavcem slovenske narodnosti, ki delajo v velikem številu v Hercegovini, kličemo: Sodrugi! V Vašem interesu je, da ojačite organizacijo, da se napojite s socialistično zavestjo in da postanete bojovníki socialne demokracije, t. j. člani politične organizacije, ki ni nič manj nujna in potrebna za uspešne boje delavskega razreda!

Nemški cesar v Švici.

Cesar Viljem, ki ima vedno popotno palico v roki in svojega jezika nikoli v oblasti, je osrečil to pot planinsko republiko s svojim obiskom. Prvotno je nameraval v hribe, vsled bolezní pa je skril cilj svojega potovanja in si je ogledal le — švicarsko milico. V dveh kratkih dnevih švicarskega bivanja je videl in slišal vse polno reči, ki jih v svoji domovini ni vajen.

Pri vstopu na švicarska tla je bilo zanj pripravljeno prvo presenečenje: pozdravil ga ni načelnik bazelske vlade, temveč dva liberalna svetovalca. Načelnik vlade, ki je socialni demokrat, je odklonil vsako sodelovanje pri sprejemu človeka, ki velja za najstrupenejšega

sovražnika demokracije. Na vojaškem vežbišču v Wylu pa mu je sporočil gostoljubne pozdrave šentgalenske dežele socialni demokrat, zakaj predsednik šentgalenske vlade je sodrug Scherrer, ki je hotel nemškemu cesarju pokazati, da gre tudi brez kronanih glav in da se deželi prav dobro godi tudi pod socialistično vlado.

Med manevrom je imel Viljem II. čast spoznati celo vrsto častnikov, ki so prav dobri socialni demokrati, in ko je zvečer položil trudno svojo glavo v vili Wesendonk k počitku, je stražila cesarja kompanija vojakov pod poveljstvom stotnika dr. Enderlija, ki je socialni demokratičen mestni in kantonski svetovalec. Še poprej pa je cesar slišal, da skrbi za cestni red policijski aparat, ki mu načeluje sodr. Vogelsanger. Pri slavnostnem obedu v Bernu in Curihu je bilo cesarju predstavljeno parlamentarno zastopstvo in pri tej priliki je izvedel, da je sedemnajst socialnodemokratičnih zastopnikov — izstalo od cesarskega obeda in odklonilo izrecno povabilo. V Bernu in v Curihu se je gibal le v družini zastopnikov manjšine ondotnega prebivalstva. V Curihu se je nadalje lahko prepričal, da so prireditelji vsega dirindaja potratili mnogo časa, preden so zbornali potrebna zijala za špalir, in da so v to svrhu heračili pri vseh telovadnih, strelskih in pevskih društvih dežele! Kar je poštenih republikancev so vsi izostali od špalirja; drugi pa so navdušeno kričali živio ali pa oddajali svoja okna in balkone po 50 do 150 frankov ljudem, ki jih take komedije zanimajo.

Socialistično časopisje je opominjalo prebivalstvo na častno dolžnost republikancev, da se ne menijo za ves ta dirindaj, in strankino vodstvo je sklenilo, da popolnoma preze prihod »božjega orodja« v Švico; odklonilo je tudi vsakršno demonstracijo, ki bi bila le voda na mlin šovinistov.

Ljubljana in Kranjsko.

— Sodrugi in sodružice opozarjamo, da se pri nakupovanju oziroma v prvi vrsti na konzuma društva in na take trgovce, ki inserirajo v »Zarji«. Trgovci bodo le tedaj inserirali v našem listu, če jih opozarjate in če jim pokažete, da je za Vas merodajna reklama v Vašem dnevniku in da priporočil v meščanskem in nasprotnem časopisu ne upoštevate. Ravajte se po tem pravilu dosledno in strogo.

— Globoki filozofje. Fantje od »Slovenca« se postavljajo; pravijo, da jih ni globokejših filozofov kot so pod streho »Kotloške tiskarne«. Od Sokrata in Aristotela pa do Macha in Bergsona s Kantom vred — sami mazači. Vsi drugi pa nerodovito drevje, ker ne spravijo tega vkup, da bi iz ene same knjige pet originalnih razprav napisali. Saj so čedne razprave »Slovenčevih« filozofov o psihologiji mas, o sodobni moralni anarhiji in kar je še druge učenosti; in tudi globokoumne so. Ampak kdor ima nemški jezik v oblasti, mu že priporočamo, da zajema vse te dobrote raje kar iz prvega vira in si naroči Klinckhardtovo »Philosophisch-soziologische Bücherei«, kjer niso te reči skoro nič manj originalne in skoro nekoliko bolj jasne. Globokoste »Slovenčevih« filozofov, kakor rečeno, vsa čast, ampak tudi Le Bona in Sigheleja ni zametovati!

— Torej povejte mi brž, — je začel znova. — Korner je že tukaj. Povejte vse, kar veste; in naravnost, kakor se spodobijo taki poštini in pravični ženski.

— Do poklonov mi ni! — mi je nehote ušlo iz jezika. — Miss Butterworth sem in nisem navajena takih ogovorov! Vse vam rada povem, ker nimam nič skrivati; moja izpoved vam bo le na korist, meni pa ne more škodovati!

Nato sem mi povedala vso zgodbo, in sicer še več, nego sem nameravala, tako spretno je zastavljal vprašanja. Le o čudnem obnašanju postrežnice nisva nič govorila. Morda se mi ni zdelo čudno; vsekakor sem čutila, da sem z molkom pridobila precejšnjo prednost pred njim, ki mi utegne pomagati do važnih razkritij.

Tretje poglavje.

Po razgovoru z g. Grycom sem se umaknila v malo sobo na drugem koncu hiše. Poiskala sem si udoben naslonjač in se vdala razmišljanju. Nujna dela so me čakala doma, ampak svojih misli nisem mogla odtrgati od podrobnosti te tragedije. Uverjena sem bila, da sem vjela vse polno na videz neznatnih dejstev, ki mi utegnejo omogočiti presenetljiva odkritja. Zapisala sem svoje misli na drugo stran računa, ki sem ga našla v žepu, v treh razpredelkih.

Prvič: Ali je smrt te ženske posledica nezgode?

Drugič: Ali se je zgodil samomor?

Tretjič: Ali je bila umorjena?

K prvemu vprašanju sem pripomnila: Razlogi, ki govore proti nezgodi:

1. Če bi se bila omara slučajno prevrnila na žensko, to je, če bi jo bila po nesreči potegnila za seboj, bi gledale njene noge proti steni, kjer je stala omara. Noge pa so bile obrnjene proti durim in glava je ležala pod omaro.

2. Njena krila so bila skrbno razprostrta

čez noge; že vsled tega je nezgoda izključena.

K drugemu vprašanju sem pripomnila: Razlogi, ki govore proti samomoru:

Sama bi bila morala zavzeti to lego, do kler je še živela. Kako pa naj bi bila potem prevrnjena omara?

K tretjemu vprašanju sem si zapisala: Razlogi, ki govori proti umoru:

Ženo bi bilo treba držati na tleh, dokler se ni prevrnila omara nanjo. Ampak izraz rok in lega nog nista razodevala nobenega boja.

1. Žena ni prišla sama v hišo. Mož, ki jo je spremljal, je ostal v hiši le deset minut; odšel je iz hiše skoro beže.

2. Ob prihodu dvojice so bila vrata zaklenjena; po odhodu dvojice so ostala le s ključko zaprta. Lahko bi se bil vrnil, a se ni.

3. Krila so bila na ženi že po njeni smrti skrbno poravnana.

Iz vsega tega ni bilo mogoče posneti jasne sodbje; povsod so bili mogoči pomisleki. In vendar sem se že nagibala k domnevi, da se je zgodil umor.

Precej časa je poteklo, preden so me poklicali na zasliševanje. Ura je bila tri; vesela sem bila, da sem bila nekaj malega zavžila, preden sem stopila na vrt.

Korner je stal v družbi mnogih gospodov, med njimi je bil tudi Gryce, v sprejemnici. Detektiv je izgledal tako razburjen, kakor da mu je prav znatno zlaslo zanimanje za vso zadevo.

— Ah, to je pač gospa, kajne? — je vprašal korner, ko sem vstopila.

— Miss Butterworth sem, je bil moj rezerviran odgovor. — Amelija Butterworth. Tukaj zraven stanujem in sem bila pričujoča ob najdbi umorjenke!

— Umorjenke? — je ponovil korner. — Zakaj praviti: umorjenke?

Izročila sem mu svoje zaznamke rekôč: — Berite, prosim!

In prokleti šaljivec je pozdravil ter živahno odšel.

Cenik zastonj in poštne prosto

Tudi sloviti školaštik Tomaž Akvinski se je pridruževal papežkim nazorom in je rekel, da se sme nasilnega, trdovratnega odpadnega kneza odstaviti in obsoditi na smrt.

Nedvomno je pripisovati neštevne umore knezov v 14. in 15. stoletju posebno temu nauku, da se sme umoriti tirana. Kadar se je izvršil kak tak umor, vedno so ga skušali teologi opravičiti s tem, da je bilo to dejanje krščanska dolžnost. Imenujmo Ivana Parvus (Jean Petit). Ta je branil umor vojvode Ludovika Orleanskega, ki ga je izvršil njega stric in tekmeč Ivan Burgundski, rekoč: »Vakega tirana sme in mora popolnoma opravičeno umoriti najemnik ali podložnik, tudi z zvijačo in hlimbo, ne glede na prisego in pogodbe in ne glede na izrek ali zapoved sodnika.« Le nerad se je kostniški cerkveni zbor odločil, da je v dekretu z dne 6. julija 1415, ta nauk nejasno omejil. Omejitve je zahtevala največ, da sme vsak prejšnji podanik umoriti kneza, ki ga je papež prokel in odstavil.

Na tistem slovesnem zboru, ko so skiepali o tem, je bil prokel tudi Jan Hus, ki so ga izročili posvetni oblasti, da ga sežge, ker je cenil bolj svojo vest nego cerkveno avtoriteto.

To je vse bilo pred reformacijo, še tedaj, ko je vladal domala sam katolicizem.

Tudi protestantizem je zagovarjal umor. Luther je bil hud nasprotnik posvetnih oblastnikov. Ko je angleški kralj Henrik VIII. dal umoriti svojega prvega tajnika Cromwella, je sloveči protestantovski učenjak Melancthon napisal o tem umoru naslednje besede rimskega pesnika Seneka: »Ni ga darila, ki bi bilo bogu ljubše, nego je kri tiranova«. In tem besedam je še dostavil: »Da bi bog navdihnil krepkega moža, da bi hotel umoriti tirana.«

Povrnimo se zopet k rimskim papežem. Papež Pij V., ki je svetnik, je leta 1571 čisto prostodušno obravnaval s kraljem Filipom II. in vojvodo Albo o načrtu, kako bi naj umorili angleško kraljico Elizabeto, ki jo je izobčil in odstavil.

Kakor za papeža Pija II., tako so tudi za njega naslednika Gregorja VIII. večkrat obravnavali z angleškimi begunci, kako bi umorili Elizabeto. Če pa tega niso storili, ni vzrok naravnostni čuti, nego le, ker ji niso mogli do živga.

Dne 1. avgusta 1589 je francoskega kralja Henrika IV. zabil nek dohodnik. Spovednik je morilec oprostil greha, ker je umoril rečnikov tirana, in je storil le bogu dopadljivo delo. Sobotarje so ga slavili celo kot mučenika. Precej važno vlogo so imeli pri vsem tem jezuiti, ker so tudi priporočali umore knezov skozi dve stoletji od 16. do početka 18. stoletja. Na pritisk je pozneje leta 1773 papež Klement XIV. razpustil jezuitski red. Ko pa so nazadnjaški elementi hoteli zopet priti do moči, ki jim je ginevala, so zahtevali, da se je l. 1814 zopet ustanovil jezuitski red.

Petnajst stoletij je teokraški in teološki nauk dovoljeval umore knezov. Pa poglejmo danes to organizacijo klerikalno in takoj bomo opazili, da je njeno stališče čisto drugačno. Tiranijo zarovarja danes, ko je postal klerikalizem najponižnejši hlapec kapitalističnega tiranstva.

Ni treba študirati, samo vsakdanje dogodke opazujemo, pa bomo vedeli pri čem smo.

Vestnik organizacij.

Šišenska podružnica ima sejo v nedeljo, 8. septembra ob 9. dopoldne v pisarni konzumnega društva. Dnevni red je važen, zato naj odborniki zanesljivo pridejo.

Umetnost in književnost.

Lurška pravljica. Pod tem naslovom izide v založbi »Zarje« znamenito delce, ki se bo dobilo po 40 vin. komad po vseh knjižarnah na Slovenskem, kakor tudi pri založbi »Zarje« v Ljubljani. Organizacije, ki žele več izvodov, naj se obrnejo naravnost na založbo.

»Matl.« Znameniti roman slavnega ruskega pisatelja M. Gorkija je izdala založba »Zarje«. Dobi se v vseh knjižarnah po 4 K komad. Kdor vzame več izvodov, dobi knjigo po znižani ceni. — Dolžnost vseh organizacij in društev pa je, da imajo po več izvodov te lepe knjige v svoji biblioteki. — Tudi vsak sodrug bi moral imeti v svoji knjižnici ta roman, ki je res v vsakem oziru zanimiv in zelo poučen.

Zadnje vesti.

KABINETNE SKRBI.

Vstop dr. Mataje v kabinet?

Dunaj, 6. septembra. Kabinetna vprašanja (nadomestilo za poljedel. ministra dr. Braja in za trgovinskega ministra dr. Rößlerja, ki namerava odstopiti) se urede prihodnje dni po

povratku cesarja iz Ischla v Schönbrunn. Namesto Rößlerja vstopi v kabinet najbrž dr. Mataja, ki je svojčas že začasno vodil trgovinsko ministrstvo. V postev prihaja tudi sekcijski načelnik dr. Seidler.

POLJSKO - RUSINSKA SPRAVNA POGAJANJA.

Dunaj, 6. septembra. Med zastopniki poljskega kola in rusinskega kluba so se vršila včeraj ves dan pogajanja in so poljski in rusinski voditelji konferirali tudi z ministrskim predsednikom grofom Stürgkhom. Splošno se razglasa, da se pogajanja ugodno razvijajo; gibljejo se v prvi vrsti okrog deželnozborske volilne reforme za Galicijo in šele v drugi vrsti okrog rusinskega vseučiliškega vprašanja. V razgovoru z grofom Stürgkhom je načelnik rusinskega dr. Konstantin Lewicki izjavil, da je vseh pet predloženih volilnih reform za Rusine nesprejemljivih in da bi kvečjemu peti osnutek mogel služiti kot podlaga nadaljnih pogajanj. Lewicki je izročil ministrskemu predsedniku nov osnutek volilne reforme, ki ga grof Stürgkh predloži ostalim deželnozborskim strankam.

AKCIJA ZOPER DRAGINJO MESA.

Dunaj, 6. septembra. Predsednica državne zveze avstrijskega ženstva, gospa Beer-Angebergerjeva, je bila včeraj v poljedelskem ministrstvu in prosila, naj vlada vendar ukrene vse potrebno, da se omeji vedno naraščajoča draginja mesa. Sekcijski šef dr. Seidler je odgovoril, da vlada momentano ne more preprečiti visokih mesnih cen, ker se izvoz goveje živine v Nemčijo zaradi obstoječih trgovinskih pogodb ne more ustaviti, meso iz prekomorskih dežel se zaradi pogodb z Ogrsko ne more dovoliti. Morda bo uvoz živine iz Srbije večji, da se izpolni kontingent, ki je dovoljen Rumuniji, a ga ta ni dosegla.

OGRSKA KRIZA.

Izjava grofa Andrassyja.

Budimpešta, 6. septembra. »Az Est« priobčuje izjavo grofa Julija Andrassyja, da se opozicija ne zadovolji z glavo grofa Tisza in da je za saniranje parlamentarnih razmer neobhodno tudi odstop ministrskega predsednika Lukacsja.

PREDLOG GROFA BERCHTOLDA.

Ostra kritika mladoturškega glasila.

Carigrad, 6. septembra. »Jeune Turquie« v svojem uvodniku ostro pobija Berchtoldov predlog. Avstrija se je s tem pred vsem svetom pokazala za zaščitnico Albancev in Albanci se pri novi vstaji lahko sklicujejo na grofa Berchtolda. Avstro-Ogrska se enostransko zavzema za sedanjo in proti vsaki bodoči turški vladi. V gospodarskem pogledu je Albanija že sedaj tesneje spojena z Avstrijo nego s Turčijo. Z najnovejšim korakom je tudi v političnem oziru izpremenila Avstrija Albanijo za avstrijsko pokrajino.

POLICIJSKA PRAVDA V GORICI.

Gorica, 5. septembra. Policijski nadkomisar Scasapiccolo je pred kratkim obdolžil iz Avstrije izgnanega tiskarja Scarmignana, da je bil svoj čas v Tridentu in v Gornji policijski konfident. Scarmignan je vložil tožbo proti nadkomisarju, kateri je predložil pismo tožilca, ki v njem spominja na opravljene usluge policije in se ponuja za nove. Policijski komisar Scasapiccolo je bil oproščen, ker se mu je posrečil dokaz resnice.

VELIKA POPLAVA V BUKOVINI.

Černovice pod vodo.

Černovice, 6. septembra. Vsled 36urnega deževanja je nastopila po vsej deželi velika poplavljenost, ki je povzročila ogromno škodo. Mnogo človeških življenj je v nevarnosti, promet po nekod popolnoma ustavljen. Mesto Višnice je pod vodo in od vsake sveta ločeno po valovih Sereta. Pred kratkim zgrajeni most so valovi razdeljali. V Zadovji so stanovanjci zapustili preko 300 hiš, ker je nevarnost, da se poplavi. Tudi velik del Černovic je pod vodo, ker je Prut prestopil bregove. Beda je nepopisna na stotine ljudi je brez strehe.

DRAGINJA V NEMČIJI.

Draginjski izgredi v Šleziji.

Breslava, 6. septembra. Na trgih v mnogih šleskih srednjih mestih se že en teden ponavljajo ostri spopadi med prodajalci in kupovalci. V torek je prišlo v Legnici do pravih kravalov. Dan popreje je ogromno obiskanih shod sklenil, da ne bodo plačali več kakor 1 marko 20 pfenigov za funt sirovega masla. Drugi dan jutraj so sklep raztrosili v tisočih letakih; kmalu je prišlo na trgu do spopadov med prodajalci in kupovalci. Spopadi so bili tako srditi, da so podirali prodajalceve lope in jih zapodili iz mesta. Del prodajalcev je prodal sirovo maslo po 1 marko 20 pfenigov funt.

Oredbe proti občinski draginji.

Berlin, 6. septembra. Občinski zastop v Schönebergu je predlagal, da se vse komune Velikega Berlina združijo za skupen korak proti mesni draginji. »Lokalanzeiger« poroča, da se pripravljajo gibanje, ki bo s pomočjo države organiziralo prodajo morskih rib tako, da bodo morske ribe res cena ljudska hrana, ki jo bodo lahko povsod dobivali. Dne 3. septembra so v Berlinu zopet otvorili trg za morske ribe in povpraševanje je bilo tako živahno, da so v teku polurne ure prodali vso zalogo, vsega skup 16.000 funtov.

Frankobrod ob Muni, 6. septembra. Občinski svet se je pečal dve uri z mesno draginjo in sklenil, da se predlaga takojšnje sklicanje državnega zbora, obenem je naročil obstoječi deputaciji, da se posvetuje o odredbah za omiljenje mesne draginje. Odklonili so se socialno-demokratski predlogi, da mesto samo vzame v roke preskrbo s cenim mesom in ustanovi trgov za morske ribe.

RUDNIŠKA KATASTROFA V LENSU.

Nad 70 mrtvih.

Pariz, 6. septembra. Število smrtnih žrtev rudniške katastrofe v Lensu po zadnjih poro-

čilih prekaša število 70. Doslej so spravili na dan 28 mrtvih trupel. Od težko poškodovanih rudarjev v bolnici jih je že šest umrlo. Dočim je bilo rešeno moštvo v jami na delu, sta sledili dve nadaljni eksploziji, pri čemer je bil eden izmed rešilnih mož ubit, dva pa težko ranjena.

IZ SRBIJE.

Proti avstrijskim vojaškim odredbam.

Berlin, 6. septembra. »Voss. Ztg.« objavlja iz Beograda, da je srbska vlada izrazila svojo nejevoljo nad avstrijskimi vojaškimi odredbami ob bosansko-turški meji. Peterburška vlada je odgovorila, da se ni bati, da bi Avstrija kršila status quo na Balkanu.

Ministrska kriza.

Belgrad, 6. septembra. Ministrski predsednik Tričković, ki se je vrnil iz tujine, je podal demisijsko kabineta z ozirom na svoje slabo zdravje. Odstop bo kralj najbrž sprejel v vednost. Njegov naslednik bo bržčas Nikola Pasić.

TURČIJA.

Mladoturški kongres.

Carigrad, 6. septembra. V navzočnosti 55 bivših poslancev, 4 senatorjev in 24 delegatov se je posvetoval mladoturški kongres o udeležitvi volitev v parlament. Debatna je bila zelo viharina. Med velikim hrupom se je izjavil kongresu z dviganjem rok proti udeležitvi volitev. Seja se je morala prekiniti. Ko se je zopet otvorila, so ponovili glasovanje. V poimenskem glasovanju je sprejel kongres s 65 proti 13 glasovom resolucijo, da je komite za edinost in napredek, ki smatra zaključene zbornice za kršenje ustave, sklenil udeležiti se volitev, ker hoče z zakonitimi sredstvi popraviti storjeno dejstvo in ljudstvu povrniti pravico. Prihodnja seja bo v soboto in se bo pečala z novo organizacijo komiteja.

ITALIJANSKO-TURŠKA VOJNA.

General Caneva odstavljen.

Rim, 6. septembra. »Agenzia Stefani« poroča: Ker je prva doba vojaških operacij v Libiji z osvojitvijo vse obale od Makabeca do Tobruka srečno zaključena, je vlada v svrhu nadaljnjega razvoja operacij proti notranjosti sklenila, da napravi obadva poveljnika v Tripolisu in na Kirenajki neodvisna drug od drugega. Zato je bil general Caneva, potem ko se mu je za izvršeno delo izrekla zaslužna hvala, dne 2. t. m. odpoklican od poveljništva in ga je nadomestil v Tripolisu generalalljant Ragal, na Kirenajki pa generalalljant Briccola, ki imata vse vojaške in civilne oblasti, katere so bile doslej združene v vrhovnem poveljstvu v Tripolisu. (Vsa ta besedna povodenj ni nič drugega, kakor obziren opis modre pole za Canevo.)

MIROVNA POGAJANJA.

Turški ministrski svet.

Carigrad, 6. septembra. Listi poročajo, da se je posvetoval ministrski svet o poročilu otomanskih delegatov za mirovna pogajanja. Ko bo poročilo proučeno, bo dala porta delegatom nova navodila.

BOMBNI ATENTATI NA OTOKU MALTA.

Milan, 6. septembra. Iz Malte poročajo, da je bilo pretečeni teden poskušanih več bombnih atentatov proti zasebnim lastninam. Pri obrežnih napravah so dobili zelo veliko bombo s pritrjeno netivno nitko, a so jo še pravočasno pogasili. Neko sumljivo osebo so aretirali. Aretnanec je najbrže izvršil le naročilo doslej še neznanе osebe. Na škofovo stanovanje je bil tudi poizkušn atentat, a so ga pravočasno preprečili.

UPOR RUSKE MORNARICE.

London, 6. septembra. Iz Carigrada poročajo, da se je uprlo vse moštvo črnomoškega brodogoja. Mornarji so streljali na sebastopolske utrdbe. Iz utrdbe so odgovarjali na napad in se je ena ladja potopila. Ena križarka je ubežala v bolgarsko pristanišče Vargas. Mornariškega preiskovalnega sodnika Šubina so zaprli, ker je baje z revolucionarji v zvezi.

SMRT DELAVCEV.

17 delavcev zgorelo.

Peterburg, 6. septembra. Na bregu Neve je zgorela velika kopica sena, na kateri so prenočevali delavci. Doslej so našli 17 zgorelih trupel.

POLICIJSKI ŠKANDAL V NOVEM JORKU.

Novi Jork, 5. septembra. Obravnavo proti Beckerju so preložili do 12. septembra. Prvi bo zaslišan kot priča župan Geynor. Policijski nadzorenik je baj državnemu pravdniku podal važna razkritja, ki pa morajo ostati doslej še tajna.

Novice.

* Izumiteljeva usoda. Iz Rima poročajo: 30. avgusta je eksplozija poglala v zrak delavnico ravnatelja tovarne za razstrelilne snovi v Bresciji in njega samega. Ravnatelj, mark Robert Imperiale, je bil kemik in je izumil novo razstrelilno snov, ki jo je imenoval »imperialite«. Ustanovil je akcijsko družbo, ki je zgradila tovarno in izdelovala »imperialite«. Robert Imperiale je bil svoj čas premožen, a je velik del svojega premoženja porabil za kemične poizkuse. Zgradil je tudi tovarno, a komaj je bila dodelana, jo je razrušila eksplozija. Pri tej nezgodi je bilo pet delavcev ob življenje in on sam je ostal pod razvalinami, izpod katerih so ga sicer izvlekli živga, a je bil potem dolgo časa bolan, ker so mu pretresli možgani. To se je zgodilo prav pred enim letom. Od tega časa je delal Imperiale svoje poizkuse v delavnici, ki je bila ločena od tovarne in se je neprestano trudil, da bi izboljšal razstrelilno. Navadno je bil tako zatopljen v svoje delo, da je pozabil celo na led. 30. avgusta ga je opozoril

carinski nadpaznik, ki je imel dovoljen dostop v tovarno, da že dva dni ni ničesar jedel razen malo kruha, ki mu ga je bil ponudil delavec. Imperiale je odvrnil, da ne more prekiniti dela. Nato je šel nadpaznik v bližnjo gostilno, da bi ravnatelju poslal jed v delavnico. Med tem ko je naročal, je zaslišal zamolklo pok. Vsa delavnica je bila razrušena in ravnateljevo truplo je bilo grozno rztargano. Imperiale je bil takoj mrtev. Star je bil 34 let in zapušča pet majhnih otrok.

* Kako smo zadeli ob ledenik. Potnik s parnika »Corsikan«, Foot, poroča angleškemu listu o vtisih, ki jih je imel, ko je parnik zadel ob ledenik. Foot piše: »Gledal sem naravnost in zapazil, da postaja megla pred nami gostejša. Naenkrat se mi je zdelo, da je postala megla svetlejša. Eno sekundo sem že vedel, kaj je svetlejša megla, videl sem grozeče se vzdigujočo steno in kriknil sem prestrašen, ko sem spoznal, da je stena — led in ne megla. Preden je še izzvenel krič, sem že strmel v modrikast led, ki se je visoko vzdigoval in se na desno in levo široko raztezal v temini, tako da ni mogel nihče spoznati, kje se pričinja, kje se konča. Sekundo pozneje zaslišim gromek resk, parnik je zadel v poltemi ob led, nekaj trdih udarcev še, zamolklo ropotanje — in že je vzrasla visoko okolo nas siva megla, zavila ladijo v težko odejo. Temu je sledila hipna tišina in potem ropot naglih korakov, ki so hiteli k rešilnim čolnom. Stal sem kakor okamenel v sanjah, dokler nisem zapazil vse polno ljudi okolo sebe. Sedaj sem se zbudil, letel po plašč in rešilni pas, ter se čez nekaj minut združil s tokom žen in moži, ki so s drenjali na krovu. Naslednjih dvajset minut je bilo najgroznejši čas, kar sem ga kdaj doživel. Ladja se je ustavila in je ležala težko v vodi, kakor bi bila zakopana v temi goste megle. Nihče ni vedel, kako težke poškodbe je zadobil parnik. Mornarji so z vso odločnostjo spuščali rešilne čolne ali dolge, dolge, grozne minute je trajalo to delo. Potniki so se v vsi naglici zbrali, odeti z najraznovrstnejšo obleko in vsi v strahotni misli na »Titanicovo« usodo, ki je sedaj preti tudi nam. Na čast vsem moram povedati, da ni bilo slišati ne od moških, ne od ženskih nobenega joka, nobenega vpitja, le najobupnejša groza je pačila obraze vseh popotnikov in strah bližajoče se smrti nam je legel v ude. To grozno napetost je pretrgala najsvetlejša vest, kar sem jih še kdaj slišal. Čisto enostavno se je glasila: »Potegnite čolne nazaj!« Kmalu se je oglašil zvonec, ki je vabil k obedu. Tukaj nam je kapitan pravil, da smo prav tesno šli mimo grozne nevarnosti, ker ni dosti manjkalo in močno ledenik bi nas bil zmel. Z radostjo in lehim drgetanjem smo poslušali njegove besede ...«

* Dvojno življenje. V noči od 17. na 18. avgusta se je odigrala v hiši angleškega kopaljšča Eastbourne grozna tragedija. Najprej niso mogli dognati, kdo da je storilec in njegove žrtve, oblasti so stale pred nerazrešljivo uganke. Polagoma so vendar izsledili vse zveze in izkazalo se je zopet enkrat, da je resnica še bolj fantastična, kakor najbujnejša pesnitev. V oni noči torej je umoril mož, ki se je izdajal za stotnika Roberta Hicksa Murraya, v hiši, ki jo je vzel za nekaj tednov v najem, svojo ženo in v svojega otroka. Trupli je zaklenil v sobo. Potem je šel po sestro svoje žene, s katero je tudi živel v zakonu, pripeljal njo in njena dva otroka, katerih oče je on bil v hišo in jih hotel ustreliti. Otroka je tudi ustrelil, ali njegova druga zakonska žena se je rešila, čeprav je imela dva strela v vratu. Bežala je na cesto in klicala na pomoč. Med tem pa je zavlekel morilec vsa štiri trupla v sobo, jih polil z bencinom, užgal in ustrelil še sam sebe. Prej pa je uničil vse, kar bi je količkar razjasnilo njegove razmere in razmere umorjenih. Le v vazi, stoječi v veži, so našli listek, na katerega je napisal da je ruširan in da noče pustiti svoje v bedi. Poizvedbe pri vojnem ministrstvu so ostale brezuspešne. Florence, njegova druga zakonska žena, je poznala stotnika le pod imenom Murray. Šele ko so po časopisih priobčili njegov rokopol, se je razjasnila zagonezna zadeva. Morilec se je pihal Money in je imel pred leti v družbi s svojim bratom mlekarno. Brata sta prodala trgovino in Money je naložil svoj denar v hišo, od česar je dobival nekaj dohodkov. Od tega časa ni njegova družina nič več izvedela o njem. Niso vedeli, kje da je, ne kaj da dela. V tem času si je najbrže prideli tudi tuje ime, Murray. Slučajno se je seznanil z dekletom, Florence Pater. Bila je brez službe in jo je pregovoril, da sta živela skupaj. Njena družina jo je zaradi tega zavrgla, le sestra Beata ne. V tem se je seznanil Money udi s sestro Florencino, Edito. Money se je tudi s to poročil, ne da bi njena sestra o tem kaj vedela. Tudi obiskala je ni več. Beata pa je čitala oglase o poroki v časopisih in je o tem obvestila sestro Florencino. Florence je svojemu možu seveda povedala vse, a ta ji je zagotavljal, da je Edito zapustil in da je popolnoma izginila. Ali njegove čudne navade so delali Florenci skrb in je niso rešile dvomov. Money je izostajal po delj časa od doma, največkrat je bil le vsak drugi dan pri njej. Svojo odsotnost je opravičeval s tem, da mora ostajati v vojašnici. Isti izgovor je pripovedoval pa tudi Editi. Sestri se nista videli nikdar več, čeprav sta živeli obe v Londonu. Money se je končno poročil s Florencino, da bi jo utolažil, na škotski način. Po škotskem zakonu je namreč poroka veljavna, če izjavita moški in ženski pred pričami, ali pa tudi če le ti, da se hočeta poročiti. Money je ravnal z obema ženama zelo ljubeznivo in jima dajal dovolj denarja. Le to je, da mu je kmalu zmanjkalo za dve gospodinjstvi denarja. Ko je porabil zadnji šterling od svojega kapitala, je storil ono grozno dejanje. Čudno je tudi to, da so našli Moneyjevo sestro pred nekaj leti umorjeno v železniškem predoru. Še doslej niso angleški pravniški pojasnili umora Moneyjeve sestre.

* Zrcala na cestnih križiščih. Iz Londona poročajo o novi napravi za varnost avtomoto-

bilskega prometa. Na cestnih križiščih v Londonu so za poskušne postavili na visokih drogih zrcala, v katerih se vse, na križišču se stekajoče ceste, zrcalijo. Šofer vidi torej pravočasno, ali je cesta na katero bo zavil, prosta ali ne. Tudi ponoči so ti enostavni aparati zelo pripravi, ker se pravočasno zrcalijo v njih svetilke avtomobilov. Aparat bo najbrže le enega sovražnika imel, namreč otroke, ki bodo gotovo z veseljem lučali kamenje v svetle plošče.

Pravi
Francov:
pridelek za kavo
nosi kot znak ta-le

kavin mlinček.

Pozor pri nakupu za-
radi naha-
jajočih se ponaredb!

Tovarna v Zagrebu.

Bolezni tiskarjev.

Spisal dr. R. Silberstein.

Poleg tuberkuloze in zastrupljenja s svin-
cem se med tiskarji precej pogosto pojavlja ner-
vnoznost. Gotovo tudi pri tej bolezni svin-
ni brez krivde, ampak v poštev pridejo še drugi
momenti. Delo samo in tudi delovni čas sta go-
tovo največjega vpliva na postanek nervozno-
sti. Že branje rokopisov, pravopis, pozornost
na ločila in vse to navadno pod pritiskom ve-
like naglice zelo lahko prenaporno vpliva na
živce. Najslabše pa vpliva nočno delo; spanje
po dnevi vedno moti dnevna svetloba, nemir v
hišah in na cesti, tako da se ponoči delavec
nikdar ne more dovolj odpočiti. Alkohol in zlo-
raba tobaka tudi storita svoje, da razrušita
zdrave živce. Često se ponoči po delu pose-
čajo tudi kavarne in drugi lokali, kar še bolj
skrajša odmor. Nervoznost tiskarjev se javlja
večinoma v utrujenosti, pomanjkanju spanca,
vznemirjenosti in slabi volji, bolečinah in pri-
tisku v najrazličnejših delih telesa in še v mar-
sičem drugem; srce močno utripa. Nervoznosti
se tiskarji lahko ubranijo z raznimi odredbami
na socialnem in strokovnem polju. Skrajšanje
delovnega časa, odprava nočnega dela, in če to
ne gre, zelo kratko ponočno delo z pogostim
menjavanjem, odmori med delom, ogibanje sle-
hrnega prenaplajenja; alkohola in tobaka naj se
tiskarji kolikor možno popolnoma ogibljejo.
Zdravljenje z vodo v obliki pršnih kopeli in drg-
njenja, plavanja itd., nadalje popotovanje, ves-
lanje v prostih urah so najboljša sredstva proti
nevrazstentiji.

Druga skupina poklicnih bolezni med
tiskarji obseja tiste bolne pojave, ki nastanejo
vzled nezadostnega kroženja krvi v golenu in
vsled predolgega stanja, ki preutruja noge. Ti
pojavi so zabrekle žile, mehurji na golenih in
ploščnate podplati. V dvoranah za stavljenje je
skoro povsod premalo predmetov za sedenje;
delo se opravlja stoje, tudi v odmorih se na-
vado stoji. Le redko utegne ta ali oni stavec
sesti. Vsled te stalne prenapornosti in nezadost-
nega gibanja sploh se moti kroženje krvi v
stegnih, vene se zvijejo in napno, koža se vedno
slabše preskrbuje s krvjo. Če se koža še tako
malo rani, utegnejo nastati skrajno neprijetni
mehurji. Proti tem bolnim pojavom se je naj-
lažje ščititi z ogibanjem pred prenapornim de-
lom, z zadostnim sedenjem in telesnimi va-
lami (hoja!) v prostem času. Če so se že po-
javile nabrekle žile, tedaj je najprimernejše, če
se nosijo elastične obveze. Mehurji na stegnih
so vedno zelo neprijetni in utegnejo napraviti
stavca za delj časa nesposobnega za delo.

Ozdravljenje teh bolečin je brez preneha-
nja z delom zelo težko, skoro nemogoče. Hva-
ljanja raznih specialistov za bolezni na nogah,
češ da morejo ozdraviti te bolezni brez mo-
tenja dela, so vedno zelo dvomljiva; prejalšle
morajo ti bolniki vendarle opustiti delo.

Tudi ploščnate podplati so posledica nepre-
kinjenega stanja. Ploščnato podplat imenujemo
stanje, da se podplat, ki se sicer ne dotika tal,
poniža in da stoji noga, ki je v normalnem slu-
čaju obok s tremi oporišči, več ali manj plošč-
nato na tleh; iz tega nastanejo silne bolečine
na nogi, ki se utegnejo razširiti do gornjega
stegna, kmalu se pojavi utrujenost, dokler
sploh ni možno več stati. Pogosto nastanejo
tudi večje ali manjše otekline, ki jih imenujemo
vnetje ploščnate podplati. Da se prepreči plošč-
nata podplat, je treba storiti vse to, kar smo
navedli za nabrekle žile. Če je že nastala plošč-
nata podplat, tedaj pomagajo le vložki v čevlje
ali podloge, ki dvignejo notranji rob noge; na

delu se morajo vedno nositi trdni čevlji s pod-
logami ali vložki, lahki čevlji s ploščnatimi pe-
tami ali celo brez njih so nedvomno škodljivi.

Zadnja skupina bolezni v tiskarniškem po-
klicu so kožne bolezni; tudi ta skupina bolezni
se pri tiskarjih česče ponavlja kakor v drugih
strokah; večinoma so pač takozvani ekcemi na
rokah, razpoke v koži, mehurčki, ki se odpro
in zapuste rano, napravijo se kraste in luske,
ki več ali manj srbe. Vsi ti pojavi so pač veči-
noma posledica kemičnih vplivov, ki jih po-
vzročajo tiskarsko črnilo, terpenin, lug in
druge kemikalije. Najboljše varstvo je tu umi-
vanje rok, nadalje naj se koža maže z vazeli-
nom in cinkovim mazilom, ker koža potem ne
razpoka. Če je bolezen že napredovala, se mora
delo opustiti in bolnik mora takoj k zdravniku.

H koncu naj omenimo še nevarnosti vsled
nezgod v tiskarski obrti. Po berlinskih statisti-
kah je število nezgod v tiskarski stroki rela-
tivno majhno. Leta 1904 je prišlo na 1000 zava-
rovancev 2.1 vsled nezgode odškodovanih; na
100 vseh delavcev pa 2.45 vsled nezgode od-
škodovanih oseb. Med 66 nemškimi strokovnimi
zadugami je tiskarniška zaduga ena izmed
tistih, ki ima najmanj nezgod; v tem oziru jo
prekašata le zaduga svilnate stroke in za-
duga tobačnih poklicev. Med posamičnimi de-
lavskimi panogami doleti stavce najmanj ne-
zgod, tiskarje in strojne mojstre že več, največ
pa pomožne delavce. Poškodbe se vedno nana-
šajo na prste in roke.

S tem smo dospeli h koncu. Pokazali smo
glavne slučaje škode, ki jo utegne povzročiti
tiskarniško delo osebam, pri njem zaposlenim.
Skušali smo podati sredstva in pota, ki te ne-
varnosti kolikor možno omeje, če jih že ne mo-
rejo odpraviti. Delo na znanstvenem polju in
moderno delavsko gibanje sta že mnogo obr-
nila na boljše. Toda mnogo bolezni in bede je
tudi v tej stroki. Upajmo, da se posreči moder-
nemu delavskemu gibanju skupno z znanostjo
vse storiti, kar je potrebno, da se spremeni ne-
varno, zdravju škodljivo delo v nenevarno, ne-
škodljivo.

Delavsko gibanje.

= Vsi sodrugi zidarji v Sarajevu se poži-
vajo na občni zbor, ki bo v sredo dne 18. t. m.
v »Delavskem domu.«

O petrolejskih svetilkah.

Plinova in električna luč sta spodrinili s
svojo jarko svetlobo in zaradi svoje enostavno-
sti že po velikih krajih petrolejsko razsvetljavo.
Prednost, ki jo ima petrolejka, je v tem, da gori
mirno in enakomerno, med tem ko plinova luč
zelo plapolja. Tudi vidu je gorenje petrolejke bolj
prikladno, kakor pa plinova luč. Očesni zdrav-
nik dr. Starkle v Bazlu je dognal, da je luč tem
nevarnejša očem, čim krajše valove njeni žar-
ki. Petrolejska luč ima najmanj teh škodljivih
žarkov, potem sledi plinova luč, električna in
najbolj škodljiva je acitelska razsvetljava.

Druga prednost petrolejke je v tem, da je
cena. Na uro velja (za svetlobo 16 sveč) petro-
lejska razsvetljava nekaj več kakor dva in pol
vinarja in električna razsvetljava skorj pet vi-
narjev. Ali vse te prednosti ima petrolejka le
tedaj, če je skrbno osnažena in če se previdno
ravna z njo. Kdor pa jo snaži malo, kdor jo pri-
vije previsoko ali prenizko, ta ima v petrolejki
zdravju škodljivo in nevarno razsvetljavo.

Splošno razširjena slabost je, da prav zelo
privijajo petrolejko, kadar se ne rabi polne sve-
tlobe. S tem se ne prihrani prav nič na petro-
leju, temveč se doseže le to, da ne izgori po-
polnoma. Plini, v katere se razkrajajo petrolej
pri gorenju in ki tvorijo na stenu spodnjo, črno
plast, ne morejo z delci oglja popolnoma zgo-
reti, ker plamen ni dovolj močan. Neizgorjeni
plini in delci oglja napolnijo zrak v sobi in ga
okužijo temeljito. Ako pa je petrolejka privita
previsoko, tedaj se razvija toliko oglja, da ne
more ves zgoreti; gost, črn dim se vzdiguje iz
cilindra: ta dim je počasen, ali gotovo učinko-
joč strup za pljuča. Nekaj nesreč naj navede-
mo, ki so se zgodile zaradi tega, ker je petrolejka
gorela premočno: V Verni v Harzu so našli zju-
traj poljsko družino, ki je spala v enem prostoru
in štela pet oseb, onesveščeno. Treh otrok niso
mogli več zbuditi v življenje. — V Spandavi
bi se bile kmalu zadušile ženske uslužbenke na
kolodvoru. Ker niso prišle zjutraj, da bi osna-
žile čakalnice, so poizvedovali, kje da so.
Slednjič so udrli v njihovo zaklenje-
no spalnico, kjer so bile vse v nezvesti. Po
dolgem trudu jih je zdravnik spravil k zavesti.
Pustile so, da so vso noč gorele petrolejke in
to je bil vzrok nezvesti.

Prav slabo navado ima oni, ki pušča go-
reti petrolejko vso noč. Pri petrolejkah je še
neka druga nevarnost. Ako ne ravnamo s pe-
trolejko previdno, tedaj nastopi lahko eksplo-
zija. Eksplozija nastopi, če je svetilka slabo o-
snažena in če ne ravnamo z njo pravilno. Ako
dogori petrolej v stekleni posodi, tedaj se pra-
zen prostor napolni s plinom. Ako je sten pre-
ozek, tako da ne izpolni vsega prostora v go-
rivcu, tedaj skoči plamen navzdol, če upihnemo
luč odzgor in plin se vname, posoda za petrolej
se razpoči. Plini se tudi vnamejo, če se polni
svetilka med tem, ko še gori. Tudi takrat se
vnamejo plini, če gremo z gorečo svetilko pre-
hitro iz sobe v sobo. Pri snazenju je treba pa-
ziti pred vsem na to, da ne ostane odstranjen
sten v gorivcu. Če pade le iskra v ostanke, na-
stane tudi rada eksplozija. Zračne luknjice v
gorivcu ne smejo biti nikdar zamašene. Petro-

lejko je treba vsak dan temeljito osnažiti, ne
le tedaj, kadar se ji doliva petrolej. Tudi je do-
bro, da se napolni svetilka vsak dan, čeprav še
ni popolnoma prazna, ker svetloba petroleja, ki
zaostaja v posodi, pojema polagoma.

Ob dolgih zimskih večerih, ko gori petro-
lejka po več ur, je treba sobo večkrat prezra-
čiti, ker luč vsesava kisik iz zraka, ki je naj-
večjega pomena za naša pljuča. Razentega po-
suši vsaka razsvetljava zrak in preveč razgreje
zgornje zračne plasti. To povzročuje vročo gla-
vo in mrzle noge, večkrat tudi glavobol. Z zra-
čenjem se tega obvarujemo.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarja«.

Tiska »Ljubljanska Tiskarna« v Ljubljani.

Potrjim srcem naznanjamo vsem
sorodnikom, prijateljem in znancem
prežalostno vest, da je najin preljub-
ljeni oče, gospod

Franc Perdan

strojevodja juž. žel. v pokoju

danes dne 4. septembra ob 9. uri zju-
traj v 76. letu starosti, previden s sve-
timi zakramenti za umirajoče, mirno
v Gospodu zaspal.

Pogreb draga rajnika bo v pe-
tek dne 6. septembra ob pol 4. uri
popoldne iz deželne bolnice na pokop-
ališča k Sv. Križu.

Priporoča ga v blag spomin.

Ljubljana, 4. septembra 1912.

Franc in Alojzij Perdan
sinova

Naznanilo preselitve.

Slavnemu občinstvu vljudo naznanjam, da
sem preselil svojo

brivnico

z Rimske ceste št. 19 na Tržaško cesto
št. 13 v hišo gospoda Vojojiča.

Kakor do sedaj, tako bom tudi za naprej skrbel
vedno za snažnost in dobro postrežbo.

Za obilen poset se priporoča

FRAN LOBOVEC, brivec.

Produktivna zadruha ljub- ljanskih mizarjev v Ljubljani

R. Z. Z. O. Z.

se priporoča cenjenemu ob-
činstvu pri nabavi vsakovrst-
nega pohištva, ki ga izdeluje
v lastni, najmoderneje oprav-
ljeni tovarni na Glincah pri
Ljubljani.

Priporoča se tudi za vsa druga
v mizarstvo stroko spadajoča
dela.

Delo je vedno solidno,
točno in prav poceni.

Proračune se dpošlje na zah-
tevo brezplačno v najkrajšem
času.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.

Pirnat, Kolodvorska cesta.

Zupančič, Kolodvorska cesta.

Blaz, Dunajska cesta.

Sterkovič, Dunajska cesta.

Fuchs, Marije Terezije cesta.

Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.

Šubič, Miklošičeva cesta.

Senk, Resljeva cesta.

Kanc, Sv. Petra cesta.

Treo,

Kušar,

Podboj,

Bizjak, Bahoričeva ulica.

Remžgar, Zelena jama.

Svetek, Zaloška cesta.

Sešark, Selenburgo va ulio

Suhadolc Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica

Pichler, Kongresni trg.

Ušeničnik, dovška ulica.

Wisiak, Gospodska ulica.

Kleinstein, Jurčičev trg.

Stiene, Valvazorjev trg.

Košir, Hillšerjeva ulica.

Sušnik, Rimska cesta.

Klanšek, Tržaška cesta.

Elsner, Kopitarjeva ulica

Blaznik, Stari trg.

Kustrin, Breg.

Sever, Krakovski nasip.

Državni kolodvor.

Križaj in Kotnik, Šiška

Likar, Glinca.

Jezeršek, Zaloška cesta

„SLAVIJA“

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

ki je največji slovenski zavarovalni zavod v Avstriji, se najtopleje
priporoča ter vabi p. n. slovensko občinstvo, da sklepa zavarovalne
posredbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA „SLAVIJA“ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi za
preskrbljenost v starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejše. Ona razdeljuje ves čist dobiček svojim članom. Življenske police banke „Slavije“ so ne-
izpodbitne in nezapu. Gmno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in oša-
msojivostjo narodnega gospodarstva. Ogrorni rezervni fond K 84 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življen-
skega oddelka K 2,405.719. Kapital in škod pa je do sedaj izplačala K 109.356.961. — Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpoložljiva drage volje in poština prosto

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“ VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.